

УДК 332.28

ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

*В. Обіход, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

Розкрито сутність і зміст основних напрямів забезпечення сталого розвитку сільського господарства за рахунок активізації інвестиційної діяльності. Встановлено, що для активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки слід ширше використовувати такі важелі, як стимулююче оподаткування; дотації на створення великих об'єктів інфраструктури і природоохоронних заходів; фінансові стимули; безпроцентні позики, що надаються інвестором; пільгові режими виплати боргів і позик в комерційних банках; випуск облігацій для створення фінансових ресурсів по найважливіших напрямках інвестицій.

Ключові слова: фінансування, інвестиції; інновації, аграрний сектор економіки, стійкий розвиток, інвестиційна активність.

Постановка проблеми. Сільське господарство традиційно вважається галуззю, на ефективне функціонування якої негативно впливає ряд факторів: сезонний характер виробництва, іммобілізація значної частки фінансових ресурсів, залежність від зовнішніх джерел фінансування тощо. Наявність негативних явищ у розвитку сільського господарства при одночасній його стратегічній значущості для економіки країни і її регіонів обумовлює актуальність фінансування галузі.

В даний час державна підтримка не може повністю задовольнити потреби у фінансових ресурсах сільгосптоваровиробників. Тому нагальною потребою є пошук інших джерел фінансування вітчизняного аграрного сектора економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За даним напрямком дослідження працювала низка зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко [2], С. А. Власюк, О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, І. М. Кирилюк [3], К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю [4], І. А. Семенюта [6], П. Т. Саблук та інші.

Метод дослідження є обґрунтування підходів до забезпечення сталого розвитку сільського господарства, в тому числі і за рахунок активізації інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сталий розвиток галузей агропромислового комплексу в умовах формуються ринкових відносин

потребує інвестиційної активності, щоб суб'єкти господарські відносин мали необхідні грошові і матеріальні ресурси. Саме інвестиції, в кінцевому рахунку, визначають економічне зростання і стан економіки.

У сільськогосподарському виробництві інвестиції є основою для заміни застарілого і зношеного обладнання; впровадження нових технологій та застосування сучасної техніки; розширення виробництва сільськогосподарської продукції; розвитку нових видів виробництв; створення необхідної сировинної бази промисловості; вирішення різних соціальних проблем; прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; пом'якшення і вирішення проблеми безробіття; охорони природного середовища [3].

У наукових колах економічний зміст категорії «інвестиції» трактують не однозначно. Традиційно під інвестиціями прийнято розуміти всі види активів, які вкладаються в господарську діяльність з метою отримати доходи в майбутньому. Такий підхід до розкриття змісту інвестицій переважає як у вітчизняній, так і в зарубіжній економічній літературі. Однак різними авторами поняття «інвестиції» трактується неоднозначно.

Економісти-класики Р. Кембелл Макконелл, Л. Стенлі Брю під інвестиціями розуміють «витрати на виробництво і накопичення засобів виробництва і збільшення матеріальних запасів» [4]. В даному визначенні автори показують витратну природу даного поняття, не акцентуючи уваги на можливих майбутніх благах або доходах.

У банківській енциклопедії визначено, що об'єктами інвестицій можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права [1]. Вважаємо, що в даному визначенні не відображено цілі інвестування, тобто не визначається результат вкладення капіталу.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» трактує інвестиції в такий спосіб: «Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [5]. В даному визначенні комплексно відображено економічного змісту категорії «інвестиції». Однак необхідно відзначити, що в ньому не відображено такі невід'ємні елементи інвестицій, як будівлі, споруди, обладнання, технології.

З наведених вище визначень випливає, якнайменше, два висновки. По-перше, розрізняють широке і вузьке трактування інвестицій, в останньому випадку частіше говорять про інвестиції в основний капітал. По-друге, інвестиції досі трактуються неоднозначно, що породжує неадекватне сприйняття інвестиційної діяльності.

З огляду на те, що будь-які вкладення майнових та інтелектуальних цінностей в різні заходи пов'язані з певним ризиком, то, на наш погляд, доцільно враховувати і фактор ризику при визначенні поняття «інвестиції».

Тому, більш повним є наступне визначення інвестицій: інвестиції – це вкладення коштів (матеріальних та інтелектуальних цінностей) з певним ступенем ризику у виробничу, підприємницьку та іншу діяльність з метою організації виробництва продукції, робіт, послуг і отримання прибутку (доходу) або інших кінцевих результатів (охорона природи, підвищення якості життя і т.п.), тобто це вкладення економічних ресурсів з метою створення та отримання чистих вигод у майбутньому [6]. Одну частину інвестицій складають споживчі блага, які не використовуються в поточному періоді, а відкладаються в запас (на збільшення запасів); іншу – ресурси, що направляються на розширення виробництва (вкладення в будівлі, споруди, машини, обладнання і т.д.).

Поняття «інвестиції» необхідно відокремлювати від поняття «капітальні вкладення». В рамках централізованої планової системи використовувалося тільки одне поняття «капітальні вкладення», під якими розумілися всі витрати на відтворення основних фондів, включаючи витрати на їх ремонт [3].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» під капітальними вкладеннями розуміються «Інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік» [5]. Таким чином, можна зробити висновок, що інвестиції – більш широке поняття, ніж капітальні вкладення.

Формування інвестицій в сільське господарство здійснюється на економічній основі з урахуванням швидкості повернення вкладених коштів. А це можливо лише за умови збільшення виробництва високоякісної продукції та зниження її собівартості. Криза, що торкнулася всіх галузей вітчизняного агропромислового комплексу, найсерйозніше проявилася саме в інвестиційній політиці. Розрив зв'язків у сфері виробництва і розподілу матеріально-технічних ресурсів, втрата координації і відсутність ринкової інфраструктури, а також посилився диспаритет цін на продукцію сільського господарства і товари і послуги, що поставляються промисловістю, зробили практично неможливим ефективний розвиток сільського господарства.

В ринкових умовах на інвестиції в аграрне виробництво впливають безліч факторів, що передбачає необхідність їх групування за ознаками, тобто їх класифікацію. Аналіз і узагальнення наукової літератури дозволили виділити фактори, що залежать і не залежать від товаровиробника, тобто обумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми умовами. На перші підприємець може впливати протягом виробничого процесу або планувати випуск продукції й інвестицій на найближчу перспективу, на другі – ні. Довгострокові вкладення капіталу в об'єкти господарської діяльності виправдані тільки тоді, коли вони сприяють отриманню прибутку і досягається соціальний ефект.

З урахуванням вищесказаного, визначення ефективності інвестицій буде наступне: «ефективність інвестицій (інвестиційного проекту) – це категорія (комплекс показників), що виражає відповідність результату (ефекту) і витрат інвестиційного проекту (суми ресурсів), які використовуються для досягнення даного результату, цілям і інтересам його учасників, включаючи в необхідних випадках держава і населення» [2].

Розрахунок показників ефективності інвестицій заснований на співвідношенні приростів макроекономічних показників за певний період. Показник загальної ефективності визначають як співвідношення приросту чистого продукту до суми інвестицій за той же період. В умовах ринкових відносин при високому рівні інфляції даний показник не дає справжнього уявлення про ефективність інвестицій. У зв'язку з цим доцільно порівнювати динаміку інвестицій в сільське господарство і обсяг валового доходу по роках [3].

В даний час при визначенні видів ефективності виявляється деяка термінологічна невідповідність, коли в одних роботах ототожнюється комерційна і фінансова ефективність, в інших – економічна і комерційна, а в третіх – дається тільки один вид ефективності – фінансово-економічна. Тому, виникає необхідність подолання подібних розбіжностей шляхом чіткого і обґрунтованого розмежування понять.

Якщо результати і витрати виражені в економічних категоріях, то їх співвідношення є в загальному вигляді показником економічної ефективності. Вважаємо, що цьому критерію відповідають комерційна, фінансова, бюджетна та макроекономічна ефективності. Під макроекономічною ефективністю слід розуміти ефективність з точки зору інтересів усього народного господарства в цілому, а також для регіонів, галузей.

Можна виділити специфічні властивості економічної ефективності, які відносяться до всіх її видів. Економічна ефективність – досягнення найбільших результатів при найменших витратах. Ресурсна ефективність відображає вплив інвестицій на обсяг виробництва продукції, послуг і споживання того чи іншого виду ресурсу. Соціальна ефективність відображає соціальні результати реалізації виробничих інвестиційних проектів (створення нових робочих місць, скорочення безробіття, зниження соціальної напруженості, тощо) і реалізації чисто соціальних інвестиційних проектів – вкладень в розвиток сфери соціального забезпечення населення. Екологічна ефективність відображає вплив здійснення інвестиційних проектів на оздоровлення навколишнього природного середовища. При визначенні ефективності інвестицій обов'язково треба враховувати всі фактори, що впливають на її рівень [5].

У сучасних дослідженнях прийнято виділяти: зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на ефективність інвестицій; за характером впливу на показники ефективності інвестицій фактори доцільно розділити на дві групи: сприятливі і несприятливі; керовані і некеровані; фактор ризику.

Рівень ефективності інвестицій знаходиться в прямій залежності від джерел їх фінансування. Найнижчий рівень ефективності спостерігається при пільгових інвестиційних кредитах. Порівняно кращі економічні результати досягаються при фінансуванні інвестицій з коштів державного бюджету. Іноді кошти, виділені державою на інвестиції, як через кредитний механізм, так і за допомогою прямого фінансування з бюджету, використовуються не за призначенням, а на виплату заробітної плати, погашення раніше взятих кредитів і на операції з фінансовими активами.

У процесі виробництва сільськогосподарської продукції відбувається поступове зношення і вибуття основних фондів. Це викликає необхідність їх простого, а при нарощуванні виробництва і розширеного відтворення. Головним джерелом відтворення і фінансування основних засобів виступають капітальні вкладення, які формуються за рахунок: прибутку від основної виробничої діяльності; амортизаційних відрахувань; коштів фондів економічного стимулювання в тій частині, які використовуються на капітальні вкладення; інших засобів господарства [2].

Проведені дослідження дозволили виділити основні причини зниження інвестиційної активності в сільському господарстві в умовах ринкових відносин: загальна нестабільність економічної та політичної ситуації, невпевненість в доцільності довгострокових вкладень; знецінення інвестиційних накопичень, в тому числі знецінення амортизаційних накопичень підприємств; скорочення загального обсягу кредитних ресурсів в економіці країни; висока потреба в короткострокових позиках у підприємств, що опинилися в скрутному становищі в ринкових умовах; відсутність стимулів і механізмів для інвестування в виробництва в агропромисловому комплексі.

Висновок. На основі всього вищесказаного можна відзначити наступне: в агропромисловому комплексі необхідно створити таку систему стимулів і пільг, яка забезпечувала б привабливість інвестицій, як безпосередньо в сільське господарство, так і в інші сфери АПК. Для активізації інвестиційної діяльності слід ширше використовувати такі важелі, як стимулююче оподаткування; дотації на створення великих об'єктів інфраструктури і природоохоронні заходи; фінансові стимули; безпроцентні позики, що надаються інвестором; пільгові режими виплати боргів і позик в банках; випуск облігацій для створення фінансових ресурсів по найважливіших напрямках інвестицій.

Список літературних джерел:

1. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с.
2. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.
3. Кирилюк І. М. Проблеми фінансування аграрного сектора України та шляхи їх вирішення / І. М. Кирилюк // Управління фінансово-економічною безпекою. – 2015. – № 1. – С. 50-54.
4. Макконнелл К.Р. Економікс: Принципи, проблеми і політика / К.Р. Макконнелл, С. Л. Брю. У 2-х т. : Пер. з англ. 11-го изд. Т.1 М. : Республіка, 1992.
5. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1560-12>
6. Семенюта І. А. Інвестиції як економічна категорія : [Електронний ресурс] / І. А. Семенюта // Науковий вісник Академії муніципального управління. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Obikhod V. INVESTING AS A SOURCE OF FINANCING OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF ECONOMY.

The article reveals the essence and content of the main directions of ensuring the sustainable development of agriculture through the intensification of investment activity. It has been established that to activate investment activity in the agrarian sector of the economy it is wider to use leverage such as tax incentive; grants for the creation of large infrastructure objects and environmental protection measures; financial incentives; interest-free loans provided by the investor; preferential repayment of debts and loans in banks; issuance of bonds to create financial resources in the most important areas of investment.

Key words: *financing; investment; innovation; agrarian sector of the economy; sustainable development; investment activity.*

Науковий керівник – асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Мікуляк К. А.

Миколаївський національний аграрний університет